

ISSN:
Yıl: 1, Sayı: 1, Eylül 2015, s. 58-68

Doç. Dr. Özcan BAYRAK
Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, ozcanbayrak@gmail.com

Uzm. Muhammet ÖZCAN
Milli Eğitim Bakanlığı, ozcan_muhammet_@hotmail.com

HALDUN TANER'İN HİKÂYELERİNDE DİL VE ÜSLUP[1]

Özet

Haldun Taner, edebiyatımızda önemli bir yazar olarak kabul görmüştür. Bunun en önemli sebebi geniş bir kültürel birikime sahip olması ve bu kültürel birikimi hikâyelerinde en iyi şekilde kullanmasıdır. Yazar, değinilmemiş konuları güzel bir dil ile bizim insanımızı ve toplumumuzu yansıtacak şekilde hikâyelerinde ele almıştır. Taner, hikâyelerinde imgesel unsurlardan çok az yararlanmıştır. Anılarından, gördüğü toplumsal gerçeklerden yola çıkarak hikâyelerini oluşturmuştur. Estetik bir kaygı taşımayan yazar, hikâyelerini konuşma diline yaslayıp okuyucusuna ulaştırmıştır. Taner, dilimizin inceliklerini çok iyi bildiği gibi zümre, yaş, cins, muhit üslûplarına da vakıftır. Ayrıca yazar, hikâyelerinin şahıs kadrolarını oluştururken üslûp özelliklerini göz önünde bulundurmuştur. Hikâyelerini konuşma diline yaslamakla birlikte; hikâyelerinde yabancı mekân ve şahısların yer alması nedeniyle İngilizce, Fransızca ve Almanca kökenli kelimelere de yer vermiştir.

Haldun Taner'in, incelemiş olduğumuz hikâyelerinde yer yer argo sözlere, şive özelliklerine ve yabancı kelimelere rastlamaktayız. Yazar anlatımı etkili kılmak için ikilemelerden, cümle tekrarlarından, yansıma sözcüklerden yararlanmıştır. İncelediğimiz elli altı hikâyenin 43 tanesinde şive özelliklerine rastlanırken; on üç hikâyede bu özelliklere rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Haldun Taner, hikâye, dil ve üslup

LANGUAGE AND GENRE IN HALDUN TANER'S STORIES

Abstract

Haldun Taner is accepted as an important author in our literature. The most important reason of this is his having a wide cultural background and using this cultural background in his stories for the best. He works on unaddressed topics in a way reflecting our people and society with a nice language. Taner doesn't uses fictitional elements in his works much. He forms his stories through his memories and social elements he experienced. Having no aesthetical worry, author conveys his stories to his reader by using spoken language. Taner not only knows our language's delicacies but also have a grasp of genre of class, age, style, neighbourhood. Besides, author considers genre characteristics while forming characters of his stories. Using spoken language in his stories, as there are foreigner settings and characters in his stories he also uses English, French and German words.

We sometimes come across slang words, dialect features and foreigner words in his stories we analyze. Author exploits doubling, sentence repetition, echoic words for making the narration more effective. While we come detect dialect features in 43 of 56 stories we analyze, we can't finds these features in 13 stories.

Key Words: Turkish Literature, Haldun Taner, story, language and genre

Taner, yaşadığı dönemin toplumsal olaylarına ve kültürel yapısına tam anlamıyla vakıf olması, tarihimizi çok iyi bilmesi bu doğrultuda doğru yorumlar yapmasını sağlamıştır.

Haldun Taner, hikâyelerinde imgesel unsurlardan çok az yararlanmıştır. Yazar yaşamış olduğu anılardan, gördüğü toplumsal gerçeklerden yola çıkarak hikâyelerini oluşturur. Estetik bir kaygı taşımayan yazar, hikâyelerini konuşma diline yaslar. Taner, dilimizin inceliklerini çok iyi bildiği gibi zümre, yaş, cins, muhit üslûplarına da vakıftır. Yazar şahısları üslûp özelliklerine göre eserlerine yansıtmıştır.

Haldun Taner, hikâyelerini konuşma diline yaslamakla birlikte; hikâyelerinde yabancı mekân ve şahısların yer alması nedeniyle İngilizce, Fransızca ve Almanca kökenli kelimelere de yer vermiştir.

Haldun Taner'in, incelemiş olduğumuz hikâyelerinde yer yer argo sözlere, şive özelliklerine ve yabancı kelimelere rastlamaktayız. Yazar anlatımı etkili kılmak için ikilemelerden, cümle tekrarlarından, yansıma sözcüklerden yararlanmıştır. İncelediğimiz elli altı hikâyenin on üçünde şive özelliklerine ve argo sözcüklere rastlamamaktayız. Bu hikâyelerde yabancı sözcüklerde bulunmamaktadır. Yazarın bu hikâyeleri şunlardır: "Eczanenin Akşam Müşterileri", "İznikli Leylek", "İki Komşu", "Sebati Beyin İstanbul Seferi", "Konçinalar", "Dürbün", "Rahatlık-

[1] Bu çalışma 28-30 Mayıs 2015 tarihinde düzenlenen UDES 2015 Uluslararası Dil Eğitimi Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

la", "Töhmet", "Salt İnsana Yöneliş", "Neden Sonra", "Bayanlar 00" "Kantar Kâtibi Ali Rıza Efendi", "Fasarya"dır.

Haldun Taner'in bu hikâyeleri içerisinde "Dürbün" ve Konçinalar sembollerden yararlandığı hikâyeleridir. "Dürbün" adlı hikâyede kahramanın sahip olduğu üç dürbün, kahramanı dünyaya ve hayata bağlayan en önemli unsurdur. "Konçinalar" adlı hikâyede ise yazar, iskambil destesinde yer alan elli iki kağıttan her birini toplumda yer alan insan karakterleriyle özdeştirmesidir.

Haldun Taner'in, diğer hikâyelerinde argo sözlere, şive özelliklerine ve yabancı kökenli kelimelere rastlamaktayız.

"Atatürk Galatasaray'da" adlı hikâyede matematik hocası M. Dellou'nun konuşmasında yabancı konuşma mevcuttur.

"Voyons, Monsieur Bülent;" dermiş. "Voyons, voyons. II. nes'agit pas de ça. Tenez: Six tend vers zero, y tendra vers 1'infini. N'est-ce Pas?" (AG., s.276)

"Ablam" adlı hikâyede yabancı konuşmalar bulunmakla birlikte bu konuşmaların Türkçeleri dipnot şeklinde verilmiştir.

"Voila une femme, une vraie femelle" (İşte bir kadın, tam bir dişi, s.256)

"You'r a Turk, arn't you" (Siz Türksünüz, değil mi?, s.258)

"Gatt sei donk, nicht" (Şükürler olsun değilim, s.259)

"Keep smile baby" (Gülsene bebek, s.268)

"Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu" adlı hikâyede bir kargaşa ortamı yaratılmış olmasına rağmen dil ve üslûp akıcıdır. Hikâye içerisinde argo sözlere rastlamamakla birlikte; yabancı kelime ve konuşmalara rastlamaktayız. Hikâye içerisinde çeşitli sorular sorularak, okuyucu düşünmeye sevk edilmiştir.

"...İlk prix üzerinden ne komisyon alacağdık? Trois fois quatre, douze milles eder, sept fois douze, huit cent quarante. Si le prix d'achat est abaisse de vingt pour cent, le benefice en diminuera d'autant" –Artin Margusyan heyecanlı olduğu zamanlar Türkçe, Ermenice, Fransızca olarak üç lisan üzerinde düşünürdü." (ŞYY., s.217)

"Neden nikâha giden kızların çoğu ille tüllü şapka giyerler?" (ŞYY., s.219)

"Neden her nikahta ille böyle hoş sohbet bir Enişte bey bulunur?" (ŞYY., s.220)

"Allegro Ma Non Troppo" adlı hikâye yazarın en fazla yabancı konuşmaların yer aldığı hikâyesidir. Hikâye içerisinde Fransızca kelime ve konuşmalar oldukça fazladır.

"Non, ça ne va pas Mademoiselle Varuşyan. Olmuyor. Double corde'lar iç eyi değil. Et vos staccates? Oh, mon Dieu, mon Dieu... Em siz çaldınız, presto vivace çok yavaş... Yok efendim böyle çalmak, Vivace, vous coprenez, Vİ-VA-CE, yaniyakim canli, daha canli, çok canli." (AMNT., s.51)

Hikâye içerisinde Fransızca hocasının ağzından bozuk bir Türkçe; Türk olan başkahramanın ağzından yetersiz bir Fransızca konuşulduğunu görmekteyiz.

"Gülerek Ölmek" adlı hikâye Şeref adında birine hitaben yazılmıştır. Hikâyenin giriş kısmında yer alan şu sözlerden anlamaktayız:

"-Yürekli dost Muvaffak Şeref'e-"(GÖ.,239)

Hikâyenin geçtiği otelde yabancı müşterilerin bulunması, yabancı kelimelerin hikâyeye girişini sağlamıştır.

"Bonjur" (GÖ., s.245)

"Les gouts et les couleurs ne se discutent pas." (GÖ., s.246)

"Very vell, sehr gut..." (GÖ., s.248)

Hikâyenin bazı bölümlerinde yazar açıklamalarda bulunur.

"Bay Moris'in damadı kalktı. Sekban'a Pall Mall uzattı. Golf Klüp'ten tanıdığı petrol müdürü, öğleyin geçen konuşmayı da bilmediği için (nereden bilecek, o orada değildi ki.)" (GÖ. s.252)

Hikâye içerisinde yeralan bir beyit anlatımı daha etkili kılmaktadır.

"Dağlar dayanmaz emine ruh-u mahzunumun
Bulunmadı gitti çaresi derdi derunum" (GÖ., s.254)

Gülerek Ölmek adlı hikâyede Ermeni tüccarın kızı Judith'in şiveyle konuştuğunu görmekteyiz.

"E4 merak etmeyin." Dedi. "Çok eyi yuzuyor. Alişik dalgalara." (GÖ., s.258)

"Artırma" adlı hikâyede yabancı kelime ve konuşmalar mevcuttur. Hikâye içerisinde Goethe'nin bir sözü ve bir açık arttırma sahnesi hikâyeyi daha canlı bir anlatıma kavuşturur.

"Numurosu yetmiş sekiz. Amerikan tekniğinin harikası. Bir aded Montgomery otomotik kanepe, istenince döşek oloor. Tekmil somyaları ilan beraber. Sekiz yüz lira kıymeti var, yedi yüz elliden başlooruz..." (Artırma, s.83)

"Başkalarının acısını paylaşmak marifet değildir. Asıl zor olan başkalarının başarısına sevinebilmek, başkalarının saadetine gönül dolusu katılabilmektir." (Goethe), (Artırma, s.80)

Hikâyenin geçtiği müzayede salonunda sürekli yer alan artırma sesleri hikâyeye canlılık katmıştır.

"Yedi yüz"

"On"

"On beş"

"Yirmi"

"Yedi yüz yirmi"

"Otuz"

"Kırk"

"Onar çıkalım beyler. Çabuk çabuk"

"Elli var"

"Altmış"

"Yedi yüz altmıştayız"

"Doksan" (Artırma, s.83)

Bu artırma sahnesiyle okuyucu, bir anda kendini müzayede salonunda hissetmektedir.

"Ases" adlı hikâyede argo sözler oldukça fazla kullanılmıştır. Hikâyede spikerin heyecanlı anlatımı, seyircilerin küfürlü sözleri yer almaktadır.

"Orospunun çocuğu, itin dölü, hıyar aleyhisselam. Vükelâlığın sırası mı, şalgam tarlası. Levazımcı Mustafa araya girmese gözünü patlatacaktım veledizinanın. Ulan dürzü, sana mı kaldı centilmenlik dalgası. Lig düşerken doğrusuluğun âlemi var mı?" (Ases, s.94)

"8 den 9 a Kadar" adlı hikâyede, hastane dışında doğum yapan çamaşırcı kadın şive özelliği ile konuşturulmuştur.

"Çamışıra gidiyordum," diye başladı. "Te nidren bilem, bögünü de çıkarır sandım. Allahtan işte. Olacağı varmış. Gurbanın olam dohtur efendi bir telifon et. Şimcik beklerler beni. İbraam beyler dersin. Edirne mepusu oluyo. Ocağı yakmışlardır; beklerler beni."

Piliç Makinası" adlı hikâyede yabancı kelimeler ile argo sözlere rastlamamaktayız. Hikâyede anlatımı etkili kılmak için yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler sıkça kullanılmıştır.

Puf puf, Tıss tıss

Hikâye içerisinde dikkati çeken unsurlardan biride isimlerin Cudi, Arap Nuri, İngiliz Enis gibi lakaplarla birlikte kullanılmasıdır.

"Memeli Hayvanlar" adlı hikâyede anlatımı çekici hale getirmek için memenin sağımında çıkan sesler hikâyeye alınmıştır.

"Artık sağlı sollu, daha seri bir tempo ile girişiyorsunuz. Fişşşt –fişşşt; fişşşt – fişşşt. Bir sağdan bir soldan; bir sağdan bir soldan." (MH., s.326)

"Ayak" adlı hikâyede şive özelliklerine Rizeli Şahin'in konuşmasında rastlamaktayız.

"Sen ayağından ameliyat olmuşsun." Diyordu.

Rizeli baktı: Başasistan

"He, oldim" dedi

"Kangren mi idi?"

"Günahi, vebali boyunlarına, oyle tetiler."

"Kim yaptı ameliyatını?"

"Pulent pey mi, Ecmet Pey mi poyle pişey." (Ayak, s.43)

"İyiyim, süçür."

"Ha şimdi talmıştım." (Ayak, s.44)

"Şeytan Tüyü" adlı hikâyede yabancı kelime sayısı oldukça fazladır. Bu yabancı kelimelerin Türkçe karşılığı sayfa sonunda * işareti verilmiştir.

"Gendi edresimi vermeyişimin sebebi Avsland polizayın* eline geçmemesi içindir. Şıvarz ** çalıştığımdan gelli son bir derece tedabirli olmak gerek." (ŞT., s.88)

* Ausland – polizei: yabancılar polisi

** Schwarz: kaçak, ruhsatsız" (ŞT., s.88)

Şeytan Tüyü adlı hikâyede yukardaki şekil gibi an sekiz kullanım bulunmaktadır. Bu kullanımlar şunlardır:

U- bahn: metro (s.91), meister: ustabaşı (s.92), Vermen: vardiyabaşı (s.94), Kempinski: Berlin'in en eski otellerinden biri (s.94), shwartzarbeiter: kaçak işçi (s.95), papier: evrak (s.94), volksschule: halk tipi lise (s.96), Herta Berlin: ünlü bir kulüp (s.96), Kudamm: Kurfürsten damm'ın kısaltılmışı (s.97), Bahnhof zoo: zoo tren istasyonu (s.97), sehr schön: çok güzel (s.99), Tepel ve Vansel: Berlin dolaylarında iki göl (s.104)

"Şeytan Tüyü" adlı hikâyede anlatımı etkin hale getirmek için şiirsel özelliklerden yararlanılmıştır.

"Türk çocukları Türk çocukları

Gözler ileri başlar yukarı" (ŞT., s.90)

"Sev seni seveni hak ile yeksan ise
Sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise" (ŞT., s.90)

"45 Marka Seksapil" adlı hikâyede yabancı cümle iki yerde bulunmaktadır. Hikâye içerisinde şive özellikleri yer almaktadır.

"Wie interessant" (45 MS., s.72)

"Tut es weh?" (45 MS., s.74)

"Yalıda Sabah" adlı hikâyede yazar görüşlerini dile getirirken, insanoğlunun yapısında yer alan kötü duyguları ön plana çıkarmıştır. Yazar, görüşlerini kanıtlamak için Lucretius'dan yararlanmıştır.

"İnsanoğlu, başkasının başına gelen felakete sözde acıyan, ama o felaket kendini bulmadı diye de için için sevinen bir rezildir. Ne demiş Lucretius, Suave mari magnum turbantibus aequora ventis" (YS., s.20)

"Geçmiş Zaman Olur Ki...." adlı hikâyede dil ve üslûp oldukça akıcıdır. Hikâyenin başkahramanı ile Mahinur arasında eskiye dair anılar hatırlanınca; o günlerde okudukları şiirlerden konuşurlar. Bu şiirlerden biri Faruk Nafiz'in "Kıskanç" adlı şiiridir. Hikâyede bu şiirden bahsedilmekle birlikte; bir dörtlüğü hikâye içerisine alınarak, hikâye daha akıcı bir hale getirilmiştir.

"Sakın bir söz söyleme
Yüzüme bakma sakın...
Sesini (bir) duyan olur
Sana göz koyan olur..." (GZOK., s.64)

"Yağlı Kapı" adlı hikâyede şive özelliklerine, argo sözlere ve yabancı kelimelere rastlamaktayız. Hikâyede geçişler bölümler halinde verilmekle birlikte; o6laylar birbirine "her ne ise..." şeklinde bağlanmıştır.

Hikâye içerisinde "Eşşek gibi çalışmak, hödük oğlan, orospunun doğurdukları" (YK., s.27) gibi argo sözlerde bulunmaktadır.

Hikâye içerisinde yer alan ve hikâyeye ayrı bir güzellik katan şive özellikleri şunlardır:

"Fazla laf ettünüz gayrı, hedi bahalım iş başına!" (YK., s.23)

"Ben buranın yabancısıyım, bilemeyom". (YK., s.23)

"İftire kanaat olsun iftire." (YK., s.27)

"Bir Kavak Ve İnsanlar" adlı hikâye masalımsı özellikler göstermektedir. Hikâyenin belirli bölümlerinde, özellikle zamanda ileri atlamalarda, "Yaz geçti. Güz geçti. Kış geçti." Şeklinde geçiş cümleleri kullanılmıştır.

"Bir Çuval İncir" adlı hikâye siyaset sahnesinden bir perde niteliği taşımaktadır. Hikâye içerisinde yer alan bazı milletvekillerinin ismi verilmeyerek (........) şeklinde geçilmiştir.

"Köşede oturan beyaz saçlı zat, zamanın maarif vekili (..........) beyefendi imiş, onun yanındaki Türk Tarihi Cemiyeti Reisi (...........) beyefendi........." (BCİ., s.34)

"Dairede Islahat" adlı hikâyede olayların geçtiği devlet dairesinin ismi (..........) ile geçilmiştir.

"Genç vekil, randımanından bir türlü memnun olmadığı (...........) muessesenin müdüriyetine eski sınıf arkadaşı Bahadır Erdem'i tayin eder." (DI., s.29

"Eller" adlı hikâyenin anlatımı akıcı olmakla birlikte şiire ve yabancı sözlere yer verilmemiştir. Hikâyede sadece bir yerinde argo söz kullanılmıştır.

"Halis muhlis kibar orospu" (Eller, s.33)

"Harikliya", "İstediğin Şarkıyı Dinleyebilmek", "Beatris Mavyan" adlı hikâyelerde yabancı sözcük kullanımı çok az sayıda kullanılmıştır.

"Made In U.S.A" adlı hikâye mektup tarzında yazılışıyla dikkat çeker. Hikâyede İngilizce kelime ve cümle sayısı oldukça çok kullanılmıştır. Bu kullanımlar şunlardır:

"Liettenant O. Connor." (s.14)

"Hello wild-cat" (s.14)

"Sorry", "Really" (s.14)

"That's Wonderful" (s.14)

"You are a detectif genius" (s.15)

"That's possible" (s.15)

"Five o'clock tea" (s.16)

"Darling Will you marry me?" (s.16)

"But, of course darling." (s.17)

"Of course I will." (s.17)

"Good by baby, to-morrow morning." (s.16)

"Look darling" (s.18)

"Allright my Lieutenant" (s.19)

"End he pressed his lips on my lips." (s.19)

Hikâye içerisinde başından geçen olayları arkadaşına anlatan kahraman; yaşadığı aşkın sevişme bölümünü anlatmayacağını belirtir. Hikâyenin bu bölümünü sansüre uğratan kahraman nokta yerine yıldız işaretini kullanır.

"Yalnız nokta yerine yıldız koyacağım, hem de tam 48 tane, Amerikan bayrağındaki kadar.

* * * * * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * * * * * *

* * * * * * * * * * * * * * * *

"Sancho'nun Sabah Yürüyüşü" adlı hikâyede yabacı sözlere, argo ve kaba tabirlere yer verilmemiştir. Hikâye sembolik özellik taşımaktadır. Hikâyede önemli rolü olan köpekler, çeşitli karakterdeki insanları temsil etmektedirler. Hikâye on altı bölümden oluşmaktadır. Hikâyenin on altı bölüme ayrılmasını Sancho adlı köpeğin yürüyüşündeki ahengi anlatan

tiki tiki praf

tiki tiki praf

ve

tiki tiki praf

tiki tiki praf
hırrrrrr tak
tiki tik praf
tiki tiki praf
hırrrrrr tak   sesler sağlamıştır.

"Tuş" adlı hikâyede şive özellikleri ve argo sözler bulunmakla birlikte; anlatımı daha çekici hale getirmek için, halk arasında yaygın olan atasözü, deyim gibi kalıplaşmış sözlerden faydalanılmıştır.

"Kediye peynir tulumu inanılır mı?" (Tuş, s.3)

"Geç beyim geç, at elin it elin, bize mi düştü tasası." (Tuş, s.6)

"Dipsiz tencere, camsız pencere....." (Tuş, s.6)

"İğne oynarsa iplik geçmezmiş" (Tuş, s.6)

"Necmiye'nin Hatırı" adlı hikâyede argo sözler nokta ile geçilmiştir.

"Cümle âlem bu gece Zafer Bayramı şerefine eğlenirken sen ne.......k yemeye naz edersin?" (NH., s.67)

"Yaşasın Demokrasi" adlı hikâyede saz şairi Mehmet'in türküleri içerisinde yer alan kelimelerin şive özelliklerine göre telaffuz ettiği görülmektedir. Aşık Mehmet'in hikâyede söylediği türküler hikâyeyi daha akıcı bir hale getirmiştir.

Propaganda → porguganda
İyi → eyi
Kolu → golu
Hükümet → hökûmat
Katılmam → gatılmam

şeklinde kullanımlar mevcuttur.

"İşgüzar Bir Polis" adlı hikâyede anlatıcı bazı noktalarda görüşlerini okuyucuya tastikletme amacındadır.

"Hırsızlar buraya dadanmazda nereye dadanır?" (İBP., s.79) Hikâye içerisinde argo sözlerde kendini göstermektedir.

"Vay namussuz kaltak, demek bütün onlar numara imiş. Tüh, bilmem nesine ne yaptığım! diyerek dudaklarını kemiriyordu." (İBP., s.83)

"Kızıl Saçlı Amazon" adlı hikâyede, kahraman şiire meraklı biri olarak karşımıza çıkar. Kahramanın şiirleri hikâye içerisinde kullanılarak hikâye daha akıcı hale getirilmiştir.

"Şimdi desem ki alev saçlım
Desem ki fakir şaire
Anlatılmaz bir hal olmuş
Desem ki, acır mısın
Gözleri dolmuş?"

"Kaderler ayrı çizilmiş, kaderler
Ben rahat bir ömür boyunca...
Siz geride kardeşim. Çulsuz ve pulsuz" (KSA., s.11)

"On İkiye Bir Var" adlı hikâyede anlatımı daha etkili kılmak için saat tıkırtıları hikâyeye alınmıştır. Saatin çıkardığı sesler müzik notaları şeklinde verilmiştir. Ses tekrarları oldukça fazladır.

"Katı kalbi duvar saatim, şimdi hayatımdan eksilen çeyrek saati klasik melodisi ile kutlamaktadır:

Sonra yine: Tiktak, tiktak, tiktak; tiktak tiktak, tiktak.

Yirmi dakika geçti, yirmi üç, yirmi beş, otuz... Ve yarım saati kutlayan ikinci melodi:

Hikâyede her saat başında: "Sonra kafama tokmak vurur gibi: Dan, dan, dan, dan, dan, dan" (DİBV., s.23)

"Kimi yangıncı kampanası gibi: Lingir, lingir, lingir, Kim kapı çalınır gibi: Zırrt" (DİBV., s.23)

"Kaptanın Namusu" adlı hikâyede argo sözler ve şive özellikleri yer aldığı gibi hikâye oldukça akıcı bir anlatıma sahiptir.

"Orospu, Sürtük, al kudurmuş kaltak.....", "Al kahpenin domuzu, al rezilin orospusu....." (KN., s.43)

"Ulan sen benim dava vekilim misin, ukalâ pezevenk?" (KN., s.45)

Hikâye içerisinde yeralan şive özellikleri şu şekilde görülmektedir:

"Aşşama gelirler anca." (KN., s.40)

"Uy boyu devrilesu soysuz, uy leşi serilesi diyyuz, daha mı söylenirsin?" (KN., s.45)

"Kooperatif" adlı hikâyede oldukça yalın ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Şive ve argo sözler, yabancı kelimeler hikâye içerisinde yer almamıştır. Anlatıcı fikirlerini okuyucuya ıspatlamak amacındadır. Bu doğrultuda cümleler hikâyede yer almaktadır.

"Nüfuzlu zevatın bir mahalleye taşınmasının o mahallenin imari, ihyası ve ilâsı demek olduğunu okuyucu çok iyi bilir." (Kooperatif, s.66)

"Rekabet mikrobu nereye girmiş de orada dedikodu ve nifak yaratmamış. Nitekim burada da öyle oldu" (Kooperatif, s.68)

"Ay Işığında Çalışkur" adlı hikâyede yazar argo sözlere, şive özelliklerine ve yabancı kelimelere yer vermiştir.

"Kapıcı katında bir çocuk ağlaması geliyor. Yine Saime'nin piçi olacak" (AÇ., s.104)

"Al gütür şu yumurcağı bekçi emcesi" dedi, "gene bana gahır veriy, uyumiy." (AÇ., s.104)

Hikâyede anlatımı daha ilgi çekici hale getirmek için; yazar, atasözlerinde kelime değişikliği yapmıştır.

"Verenin bir yüzü kara almayanın iki" (AÇ., s.108)

Hikâyede "itsin ulan it, it oğlu it, pezevengin tohumu, orospunun kızı" gibi argo sözler yer almaktadır.

Hikâyede İngilizce konuşmalarda bulunmaktadır.

Haldun Taner, hikâyelerinde akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Yazar, günlük hayatın gerçeklerini, hayatın gerçek lisanıyla ele almıştır. Her kesimin insanını kişisel özelliklerine göre hikâyelerinde işlemiştir.

SONUÇ

Yazar, birçok türde eser vermesine rağmen; hikâye ve tiyatro yazarı olarak bilinmektedir. Haldun Taner, sadece hikâye ve tiyatro yazarı değildir. O mesajı ve amacı olan bir yazardır. İnsanımızın yaşam tarzını, gelenek ve göreneklerini; bize özgü biçimiyle, çağdaş dünyanın verileriyle tüm dünyaya aktarmayı amaçlar. Bu amaca ulaşmak için hikâye ve tiyatro türüyle uğraştığı gibi birçok türde eser vererek, çeşitli kültürel faaliyetlerde bulunmuştur. Bu çalışmalar doğrultusunda yazar, okuyan, eleştiren bir okuyucu kitlesi oluşturmak amacındadır. Yazar her şeyi olduğu gibi kabul eden, mücadele etmeyen insan zihniyetini değiştirmek amacındadır.

Haldun Taner, hikâyelerinde toplum ve toplumsal olayları ele alır. Yazar hiçbir zaman hiçbir ideolojinin veya kesimin savunucusu olmamıştır. Yaşamı ve yaşamın gerçeklerini esas almıştır. Yazar, hikâyelerinde gerçeği iki yolla verir. Birincisi yazarın yaşamı ve anıları; ikincisi ise gözlemleridir. Yazar toplumu en ince ayrıntısına kadar inceleyen ve değerlendiren bir karaktere sahiptir. Haldun Taner'in bu gözlemleri hikâyelerinin temelini oluşturmaktadır. Yazar aynı zamanda hikâyelerini oluştururken anılarından yararlanmıştır. Yazarın anılardan yararlanması eleştirilere neden olmuş ve yazar, anılarını yazmakla suçlanmıştır. Biz bu suçlamayı haksız görmekteyiz. Yazar gözlemleriyle anılarını birleştirerek hikâyelerini oluşturmuştur. Bir noktada anıyı hikâyeye yaklaştırmıştır.

Yazar genellikle yozlaşmış ve aldatan tipleri öne çıkararak; toplumdaki kötü gidişe dikkat çeker. Yazar değişen dünya içerisinde yer alan insanı, yaşadığı olaylar doğrultusunda öne çıkararak topluma mesaj vermeyi amaçlar. Toplumun kötü gidişini vermek için mekan olarak büyük şehirleri ve büyük şehir hayatı içerisinde meydana gelen yozlaşmaları ön plana çıkarır. Yazarın hikâyelerinde yer alan mekânlar, yazarın yaşantısıyla yakından ilgilidir. Hikâyelerde yer alan mekân özellikle İstanbul ve öğrencilik yıllarının geçtiği Alman şehirleridir.

Yazar toplum içerisindeki yozlaşmayı verirken yozlaşmaya yüz tutmuş tipleri ön plana çıkarır. Hikâyelerinde yozlaşmış insanları eleştirmekle birlikte; boynu bükük, kaderini yenemeyen, haksızlıklara baş kaldıramayan insanları da anlatır.

Yazarın hikâyelerinin çoğu, alışılmış ölçülerdedir. Bazı hikâyelerinde alışılmış ölçülerden uzaklaşarak farklı anlatım tarzı dener. Bu farklılıkların başında sembollerden yararlanması gelir. Yazar, Konçinalar adlı hikâyede tamamen sembollerden yararlanmıştır. Toplum içerisinde yer alan her kesimden insanı bu hikâyede sembolize edilmiş şekilde görmekteyiz.

Yazarın önem verdiği unsurlardan biride tabiâttır. Tabiâta karşı büyük bir hayranlık duyan yazar, bu hayranlığını bazen tabiâtı tasvir ederek bazen de tabiât üzerinde meydana getirilen tahribatı öne çıkararak üzerine düşen görevi yerine getirir.

Yazarın hikâyelerinin özünde eleştirel bir tavır her zaman kendini göstermektedir. Bu tavrın temelinde insanları doğruya yönlendirme arzusu yer almaktadır.

Yazarın hikâyelerin sonuna tarih düşmesi, hikâyelerin yazılış dönemiyle ilgili doğru yorumlar yapmamızı ve yazılış dönemini kavramamızı sağlar.

Haldun Taner hikâyelerinde kusursuz bir Türkçe kullanmakla birlikte; hikâyelerinde Osmanlıca, Fransızca, İngilizce kökenli kelimelerde bulunmaktadır. Anadolu insanının günlük konuşmasını, şive özelliklerini hikâyelerde görmek mümkündür. Hikâyelerinde argo sözler bulunmakla birlikte; bazı hikâyelerde argo sözlerin aşırıya kaçtığını söyleyebiliriz.

Türk toplumunun yaşamını kendi bakış açısıyla inceleyen yazar, topluma mesaj vermeyi amaç edinmiş bir hikâyecidir. Yapmış olduğu çalışmalar birçok dile çevrilmiş, eserleri yurt içi ve yurt dışında birçok ödüller almıştır. Yazar göstermiş olduğu başarılarla bizi, bize ve yurt dışına en güzel şekilde anlatmıştır.

KAYNAKLAR

Taner, Haldun , (1963). Tuş, Varlık Yay., S.998, İst.
Taner, Haldun , (1969). Sancho'nun Sabah Yürüyüşü, Bilgi Basım Evi, Ank.
Taner, Haldun , (1970). Hikâyeler c.1, Bilgi Yayın Evi Ank.
Taner, Haldun , (1971a). Hikâyeler c.2, Bilgi yayın Evi, Ank.
Taner, Haldun , (1971b). Sersem Kocanın Kurnaz Karısı, Bilgi Yay., Ank.
Taner, Haldun , (1978). "Sabri Esat Siyavuşgil", Varlık Dergisi, S.854, Kasım
Taner, Haldun , (1984). Milliyet, Panaroma İlavesi, 11 Mayıs
Taner, Haldun , (1984). Keşanlı Ali Destanı, Bilgi Yay., Ank
Taner, Haldun , (1990). Günün Adamı – Dışardakiler, Bilgi Yayınevi, Ank.
Taner, Haldun , (1991). ... Ve Değirmen Dönerdi – Lütfen Dokunmayın, Bilgi Yayınevi Ank.
Taner, Haldun , (1995). Eşeğin Gölgesi, Bilgi Yay., Ank.
Taner, Haldun , (1999).Yalıda Sabah, Bilgi Yay., Ank.
Taner, Haldun , (1990). " Günün Adanı / Dışardakiler", Bilgi Yay., Ankara.
Taner, Haldun ,(1991). " …Ve değirmen Dönerdi / Lütfen Dokunmayı" Bilgi Yay., Ankara.
Taner, Haldun ,(1994). "Fazilet Eczanesi", Bilgi Yay., Ankara.
Taner, Haldun ,(1995). " Eşeğin Gölgesi", Bilgi Yay., Ankara.
Taner, Haldun ,(2005). " Sersem Kocanın Kurnaz Karısı", Bilgi Yay., Ankara.
Taner, Haldun, (2005). "Keşanlı Ali Destanı", Bilgi Yay., Ankara.
Taner, Haldun ,(2006). "Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım", Bilgi Yay., Ankara.
Tekin, Mehmet (2002). " Roman Sanatı 1" , Ötüken Yay., İstanbul.
Yalçın, Sıdıka Dilek (1995). "Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği", Bilgi Yay., Ankara.
Yüksel, Ayşegül (1986). "Haldun Taner Tiyatrosu", Bilgi Yay., İstanbul.